

Reichweite ist) < vgl. schwäbisch *nei"nei"* 'nein-nein'; *pëkkul* 'böse sein auf jmd' < vgl. tirolerisch *pekkn* 'einen fortwährend reizen, sticheln'; *porhelt* 'Herd' < bayer.-öster. *špårhèrd* 'Sparherd'; *rejbul* ~ *rejbül* 'wühlen, auskrazten' < bayer.-öster. *reiben* 'reiben'; *rejsoroz*: 1. 'das Pferd geht im Tanzschritt bzw. im Paradeschritt', 2. 'Tiere (Pferde) im Kreis gehen lassen', 3. 'gehen, vorwärtsschreiten': von dem deutschen Wort *Reitschule* mit dem Verbalsuffix *-z*; *r'éfül* 'schlagen, verprügeln, ohrfeigen' < bayer.-öster. *reffen* R. 'mit Schlägen oder Worten strafen, züchtigen, tadeln, schelten'; *riful* '(Kleid oder Schuhe) dauernd, schonungslos tragen, herunterfetzen' < bayer.-öster. *riffen* 'den Flachs durch die Riffel ziehen'. *srejbul* ~ *srejbül* 'schreiben' < bayer.-öster. *schreib'm* 'id.'; *vartapiszli* 'warte, warte ein bißchen' < bayer.-öster. *wartə* ~ *Bissl* 'warte ein bißchen'. Französischen Ursprungs — mit deutscher Vermittlung — ist 'sodó', die durch Volksetymologie gebildete Nachsilbe von *borsatu*. Von onomatopoeischen Ursprung (d. h. lautnachahmend) ist *hattalia* 'aus einer Nußschale hergestelltes pfeifenartiges Blasinstrument'. Südslawischen Ursprungs ist *dëvolka* 'Backfisch'. Ungarische Entwicklungen sind (mit Bildung, mit Umschlagen der Tonfolge und mit spielerischer Wortbildung) die folgenden: *atyamëntom* 'eine Art Fluch', *böketint* 'entgegen, mit der Spitze nach oben; gefährlich angreifend, verletzend', *devej* 'her damit', *hemmes* 'Schrecken, Popanz', *huzmín* 'jemand der um viel Geld, Lohn bittet', 'Taschendieb', *kopláció* 'Hungerleiden, Fasten', *nyagat* 'drücken, umarmen, küssen (ein Kind)'.

J. KISS

Megjegyzések néhány dunántúli tájszóhoz

Magam is a nyugati végeken születtem és nevelkedtem, így Kiss Jenő mi-hályi eredetű tájszavai közül többet ismerek, ha némelyiket valamennyire eltérő hangalakban is. Sajnos, én nem tudom pontosan helyhez kötni adataimat, mert fiatalkori lakóhelyeim közül Kabold (Kobersdorf) és Léka (Lockenhaus) falvak (az előbbi 1920 előtt Sopron, az utóbbi Vas megyéhez tartozott) német nyelvűek, és csak néhány család beszélt otthon magyarul. Laktam Kőszegen is, és Szombathelyen jártam középiskolába (1922—30). Osztálytársaim többsége Vas megyei falvakból származott, és velem együtt elég nyelvjárásián beszélt. Közlésem azonban talán így is némileg hozzájárul a közölt tájszavak elterjedésének megállapításához. Címszóul Kiss Jenő címszavait veszem föl.

Borsatu. — Magam *borsató* vagy még gyakrabban egyszerűen *sató* néven ismerem, és nálunk a piskótatésztahoz szokták adni.

Dëkkul. — Azonos hangalakban és jelentésben ismerem. Az iskolában arra a gyerekre mondtuk, aki feleltetés közben igyekezett megbújni az előtte ülő fiú háta mögött (tehát 'lapít' jelentésben).

Granat'ermars. — Azonos hangalakban és jelentésben volt használatos a húszas években Kőszeg és Szombathely vidékén.

Hejđermenkü. — En *hájđermenkü* alakban hallottam leginkább ebben a kifejezésben: *csaptyom belié a hájđermenkü*.

A **kaszni, kászli** (~ **kaszli**), **kiszli, kiszni** alakokra ugyancsak jól emlékszem. Használatosak önmagukban és összetételekben is: pl. *fáskiszni, szeneskiszni*. Az éjjeliszekrény legismertebb neve a *nakkaszli* volt (<baj.-osztr. *Nachtkastl*). Ez utóbbi természetesen a magyarban nem számít összetett szónak.

Nyaggat. — Kiss Jenő szófejtését elfogadom. Alaktani párhuzamai közül a *lyuggat* a legmegfelelőbb, mert ennek a *nyaggat*-hoz (vö. *nyak*) hasonlóan ugyancsak főnévi (*lyuk*) az alapszava. A többi felhozott példa is teljesen idevág hangtani szempontból, de alapszavuk igei (*aggat, faggat*).

Pëkkül. — Azonos az alacsonyabb nyelvréteghez tartozó köznyelvi *pikkel* igével (ÉrtSz.). Mi az iskolában *pikkül* alakban használtuk a szót.

Porhelt. — Különböző alakváltozatokban az egész országban elterjedt. A MNyA. II. kötetének (234. takaréktűzhely) egy térképlapján tömegével található a szó alakváltozatai, és a szó izoglosszái is szépen kirajzolódnak. Magam legtöbbször a *sparhelt* alakot hallottam ifjúkoromban.

Rejcsoroz. — Én a köznyelvihez közelebb álló *rejcsuroz* ~ *rajcsúroz* alakban ismerem. Főleg kisgyerekek ide-oda való zajos rohangálását neveztük így.

Vartapiszli. — A szót gyerekkoromból ismerem, de sem a Jespersen-féle jelentésben ('vámisztviselő'), sem pedig a Kiss Jenőtől idézett szólásban, hanem a némethez legközelebb álló jelentésben: ne türelmetlenkedj! várj egy pillanatig! Ilyesféle párbeszédekben szokott előfordulni: Gyere már! — *Vartapiszli*, mindjárt megyek. Vagy: Add vissza a labdámat — *Vartapiszli*, még néhányat dobok vele stb. Kaboldon a német ajkúaktól is többször hallottam német beszélgetésben hasonló összefüggésben *woat a pisl* (hehezetlen *p*-vel) hangalakban.

KÁLMÁN BÉLA

